

החלמונית הגדולה מציגה: פריחה ראשונה

הסתיו כבר בפתח, ואיתו מופיעות החלמוניות - פרחי הענק הצהובים המבצבצים מתוך הקרקע החרבה ומפתיעים ביופיים בכל פעם מחדש. בעונה זו פורחות החלמוניות לאורכה של ישראל: מהר הנגב ועד לחרמון, וגם בגן הבוטני שבירושלים. **על הצמח:** החלמונית היא צמח בצל ים-תיכוני ממשפחת הנרקיסיים, המשתייך לסוג ים-תיכוני. היא חסרת גבעול והבצל שלה גדול ועטוף בשכבה עבה של קליפות יבשות חומות, המגינות עליה מפני התייבשות ומפני פגיעת בעלי החיים שרואים בו מזון. התחלקות כל בצל לשניים היא שיוצרת את גושי הצמחים היפים. במהלך החודשים ספטמבר-נובמבר יתפתחו הפרחים מהבצלים, ורובם

יופיעו עוד לפני גשמי נובמבר החזקים. הפרח עצמו ענקי ופעמוני, גוון ניצנו צהוב לימוני ופריחתו צהובה חלמונית (מכאן גם שם הצמח). עלי העטיף נושאים בראשם בלוטת ריח. עלי החלמונית מופיעים תמיד לאחר סיום הפריחה: קרחים, עבים, זקופים ומעט מפותלים.

בית גידול, שכיחות ותפוצה: החלמונית הגדולה נפוצה בעיקר במקומות יובשניים, בדרך כלל באזורי הספר, וכמעט תמיד ממזרח לקו פרשת המים - לאורך מזרח הגליל, מזרח השומרון, מזרח יהודה וצפון הנגב. למרות זאת, נוכל למצוא קבוצות בודדות של חלמוניות בהר מירון שבגליל העליון ובנחל קטלב שבהרי יהודה, במשטחי סלע בהר הנגב המדברי ואף בחגורת הצומח הכרקוצי בחרמון (ברום של 2000 מ' ויותר).

שמירת טבע: בעבר נחשבה

החלמונית לצמח נדיר ביותר בישראל, ואף הוכרזה כערך טבע מוגן, אולם מאז התגלתה במאות אתרים ואין סכנה להכחדתה בארץ. עם זאת, בכמה מהאתרים - באזור ירושלים וסביבתה היא פשוט נעלמה. החלמוניות בגן הבוטני בירושלים, שהועתקו לתחומי מאזור גבעת רם, פורחות מדי שנה במשך כשבועיים-שלושה - לאחר סוכות ובמהלך חודש נובמבר. העתקת אוכלוסייה זו היא דוגמה מוצלחת להצלה של צמח בר מוגן, שגדל כיום כמעט ללא טיפול מיוחד. חלמוניות נוספות אפשר למצוא גם בגן הבוטני בהר הצופים ובגנים נוספים.

ד"ר אורי פרגמן-ספיר, המדען הראשי של הגן הבוטני האוניברסיטאי, ירושלים.

